

Vladimir
GOSS

Povratok nejmenšího kresla a
kyčlům písmo kde se hovoří
za bránu vzdálosti a pojednání
Ministerského
zákonu o
postavách a
dceci a H
výrobcům a prodejcům

VRATITI SE, VRAĆATI SE, NE VRAĆATI SE?

Vogliano
così

VARATI SE
VARAGATI SE
NE ARAGATI SE

Po
klij
za
Mi
nis
po
dje
vra

am
ov
dr
na
tit

An
sv
jeo
su
do
vi

H

pi
gr
pr

fr
pe
lj
lj
i
za
n
b

Povratak iseljenih Hrvata u domovinu postao je jedno od ključnih pitanja kako za hrvatske domovinske vlasti, tako i za brojne udruge i pojedince izvandomovinske Hrvatske. Ministarstvo koje se bavi pitanjima dijaspore nazvano je *Ministarstvom povratka i useljeništa*. Među iseljenim Hrvatima postavljaju se pitanja o preseljenju u Hrvatsku, školovanju djece u Hrvatskoj, i ulaganju kapitala u Hrvatskoj. Vratiti se, vraćati se, ne vraćati se?

Ustvari, ovo posljednje pitanje za većinu nas u hrvatsko-američkoj zajednici, onima kojima se prvenstveno obraća ovaj prikaz, bilo je riješeno stvaranjem neovisne, demokratske države Hrvatske. Bez obzira gdje smo, mi smo se vratili, jer nastanak nove, slobodne Hrvatske dao nam je, konačno, identitet.

Tek sada možemo reći odakle smo došli. Nismo više Austrijaci, Jugoši, Našiji, Dalmatinci, Tolomaši... To gotovo povsemajnje, oduševljeno obraćenje zamjećuje se i u onim zajednicama (poput onih najstarijih u Latinskoj Americi), koje su gotovo cijelo stoljeće bile projugaške i takve ostale praktički do 1990. No kad se oglasila slobodna, demokratska domovina, dobro su znale kako se treba svrstatи.

Na taj način, mi danas tvorimo jednu veliku, svjetsku Hrvatsku bez granica. U tom smo se smislu svi vratili.

U hrvatsko-američkoj zajednici postoje tri ključne skupine - potomci starih doseljenika, politička poslijeratna emigracija i njihovo potomstvo, te pripadnici visokokvalificirane profesionalne emigracije u zadnjih četvrt stoljeća.

Organizirano staro useljeništvo uglavnom se veže uz fraternalistički pokret, dakle uz *Hrvatsku bratsku zajednicu* pa ponešto i uz *Hrvatsku katoličku zajednicu*. Kroz naraštaje ti su ljudi izgubili nadu u slobodnu Hrvatsku i svoje su domoljublje najviše iskazivali nastojanjem da se održi hrvatski jezik i hrvatska narodna baština. U tom smislu *Hrvatska bratska zajednica* ima goleme zasluge. A ta briga za očuvanje narodnog duha omogućila joj je da se vrlo djelotvorno uklopi u borbu za neovisnu, demokratsku državu Hrvatsku.

Politička emigracija, velikim dijelom državotvorna, zaslужna je što se zamisao slobodne Hrvatske nikad nije ugasila na sjevernoameričkom kontinentu. Danas emigranti, odnosno većim dijelom njihovo potomstvo, djeluje u politički usmjerenim udružama poput CAA-a (*Croatian American Association*), te i unutar *Hrvatske katoličke zajednice*.

Treća skupina donijela je sa sobom hrvatsko znanje, profesionalizam i visoku kulturu. Njeni pripadnici teže uključuju u odsjeke AMAC-a (*Almae Matris Croaticae* za SAD i Kanadu), a brzo se uklapaju i u američki strukovni i javni život.

Ne zaboravimo: ova je podjela umjetna. Mnogi, poput pisca ovih redaka, djelovali su i djeluju i danas u udružama svih triju skupina. Pokušaj objedinjavanja stvaranjem krovne udruge, *Nacionalne federacije američkih Hrvata* (1994.) nije u potpunosti uspio, jer su neke važne udruge ili odbile ući u *Federaciju*, ili su ubrzo iz nje istupile. Ipak, to je bio korak u pravom smjeru. Kako bi što bolje suradivali s domovinom (vremena se mijenjaju pa se pomalo nastojim odučiti od riječi pomogli) potrebno je postojanje izvjesne središnjice kao glasnogovornika zajednice i koordinatora njezinih napora. Razmišljam o tom ne sasvim uspješnom pokušaju objedinjavanja i mislim da je potpuni uspjeh izostao možda upravo zbog našeg raznolikog opterećenja onim nesretnim jugoslavenstvom.

Stari useljenici morali su živjeti s Jugoslavijom, no ona na njih nije politički ostavljala neke osobite tragove. S njom su se u biti pomirili, nastojali su je ignorirati, i za njih je Hrvatska postala i ostala uglavnom pitanje narodne baštine - narodnog, no ne i političkog identiteta. Emigranti nisu mogli ignorirati Jugoslaviju, jer im je ova nastojala doći glave. Njihov doživljaj Hrvatske bio je gotovo isključivo politički, njihov identitet - identitet političkih Hrvata. Profesionalci su otišli iz Jugoslavije, jer im je bilo dosta komunizma, Srba, ali i loših plaća, loših uvjeta rada i nepotizma. Za njih je Hrvatska i politička, ali i gospodarstveno-civilizacijska pojava. Doživljavaju se kao Hrvati i kao vrhunski stručnjaci. Za sve je stvaranje neovisne Republike Hrvatske značilo obogaćenje, stjecanje punog identiteta.

Ovima treba sada dodati četvrtu skupinu, slobodnih, iseljenih Hrvata, post-jugoslavenskog razdoblja. Naravno, oni su potomci pripadnika svih gore navedenih skupina, dakle, a to je i vrlo pogodno, moći će poslužiti kao most između skupina koje uvijek ne gledaju na stvari istim očima. Oni su naši prirodni ujedinitelji.

Riječ je o sretnom naraštaju djece američkih Hrvata koja su se rodila prekasno da bi znala što je Jugoslavija. U taj se naraštaj vjerojatno može ubrojiti sav naš podmladak rođen nakon 1975. Oni su odrasli bez bremena Jugoslavije, bez svih

onih trauma i strahova koje je proživio moj naraštaj i naraštaji mojih roditelja i djedova. Oni neznaju ništa o Karadžorđevićima, o Titu, o *bratstvu-jedinstvu*. Naravno, znaju za Srbe, upoznati su s njihovim zvjerstvima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

U času smjene tisućljeća najstariji članovi tog slobodnog naraštaja bit će na sveučilištima ili na svojim prvim radnim mjestima. Nikad neće izbjegavati pitanje: Otkud si? Reći će bez uvijanja: »Moji su došli u Ameriku iz Hrvatske«.

Taj prvi slobodni naraštaj bit će i naš prvi naraštaj dvadeset i prvog stoljeća. Za budućnost, i ne tako daleku, odnosa domovine i dijaspore, neobično je važno pripremiti se za vladavinu tog naraštaja. Odnosno, pripremimi ga, ako to uopće možemo, da nastavi tamo gdje ćemo mi prestati.

Mislim da hrvatsko-američke udruge moraju uvažiti taj stav, žele li privući novi naraštaj, odnosno žele li opstati kao udruge u nadolazećem stoljeću. Nudit jezik i baštinu, nuditi politički aktivizam, nuditi visoku kulturu, neće samo po sebi biti dostatno da se privuku novi, neopterećeni naraštaji. Želimo li ih uopće zadržati u hrvatskom krugu morat ćemo im dati ponešto od svega toga.

Na vidiku je, dakle, prvi, jednostavni, samosvjesni naraštaj Hrvata u dijaspori. Taj naraštaj hrvatstvo neće smatrati nečim posebnim, nečim što se mora objašnjavati i braniti, već prirodnom činjenicom. Pripadnici tog naraštaja ugodno se osjećaju kao Amerikanci, Kanadani, Australci, Čileanci, a istovremeno ugodno i kao ljudi čiji preci su došli iz te malene i daleke Hrvatske, ukratko kao Hrvati. Oni nisu opterećeni niti kolonijalnim kompleksom, o kojem je više puta govorio i pisao dr. Vlado Šakić (oslanjanje na Beč, Peštu, Beograd...), niti kompleksom provincializma, koji se kako je ne tako davno istaknuo dr. Vladimir Bedenko, pokazuje ili kao *mi smo bolji od drugih, ne solite nam pamet*, ili kao *mi smo mali i slabí, pomozite nam*, što je i jedno i drugo samo oblik istog kompleksa manje vrijednosti. Za mladi naraštaj neopterećen bukom bivše države-tamnice, Hrvatska je Hrvatska. Ona je činjenica, poput Belgije, Venezuele ili Turkmenistana! Ona postoji.

Narod smo kojem je iseljavanje bilo i ostaje sudbinom. Nad tim ne treba plakati, već to treba do maksimuma iskoristiti. Izjavu dr. Šimuna Šite Čorića tijekom ovog simpozija »većina izvandomovinskih Hrvata neće se vratiti«, treba interpretirati tako da uspješni Hrvati diljem svijeta mogu samo koristiti hrvatskoj državi i svjetskom hrvatskom nacionalnom biću. Možemo reći: »Gdje sam ja, tamo je Hrvatska«, ne u smislu imperializma i ekspanzionizma, već u duhovnom i civilizacijskom smislu. Stoga ne treba odviše razglabati pitanje »Vratiti se, vračati se ili ne?« Umjesto toga pomognimo ostvarenju Hrvatske bez granica.